

Vaje slovensko-nemške.

Nerodovitno drevo se poseka. Skesan grešnik zadobi odpusčenja. Močne pijače so otrokom škodljive. — Železo je naj koristnejša rudovina. Lev je dereča zver. Zajec je boječa žival. — Ta človek umeje malo. Kteri otrok je odgovoril? Tiči imajo po dvoje nog. Štiri so poslednje reči človekove. — Smerekov les je mehek, bukov les je terd. Brezova skorja je bela. Človeška duša je neumerjoča. Oči Gospodove so obrnjene na pravičnega. Vera brez dobrih del je mrtva. Brez olja svetilnica ne more goreti. Barka brez sidra ne more obstati, človek brez vere ne more zveličanja doseči. (Dalje prih.)

Pomenki

o

slovenskem pisanji.

XVIII.

U. Kam naji je zanesla beseda berač — k bravcu, bralcu, volilcu in celo rogovililcu!! Skorej sva pozabila, da se pomenkujeva po knjižici svoji, kjer je brati: „Ali, babica, kaj pa je za eno peresce?“ — Ali je to slovenski: kaj za eno?

T. Sej ni samo „kaj za eno“, ampak: kaj pa je za eno peresce?“ (čes.: co pak je o jedno pírkó?) — v pomeni: koga, kako malo ali koliko je vredno eno peresce, — kar se vidi iz naslednjega, in tudi iz pregovora: „Dobra gospodinja mora za peró čez plot skočiti“.

U. Ali bi se smelo reči: koga je eno peresce ali koga je za eno peresce?

T. Med ljudstvom, pravi *Janežič* §. 383., redkeje v pisavi, služi večkrat koga za kaj v imenovavniku in toživniku, kaj pa za: zakaj, čemu? n. pr. Koga sem jaz in koga je moje ljudstvo, da bi ti mogli kaj podariti? Ravn. — Oj Veltava! kaj kališ si vodo? Kr. r. — Ravno tako nam je razlagal Metelko razloček med kaj in koga, in v slovnici ima o tem tole: „Wenn das Zeitwort den Gegenstand gleichsam nur berührt, und die Wirkung mehr in dem Subjekte bleibt, so ist auch im Sächlichen der Genitiv für den Accusativ üblich: koga ti bo neki dal, sej nêma nič, was wird er dir wohl geben, er hat ja nichts; so auch kogá je to? was ist das?“

in dem Sinne: wie gering ist das? sonst aber kaj je to?“ (Vid. pg. 203.)

U. To pač to. Zdelo se mi je koj, da je po nemški: was für eine Feder — kaj za eno pero?

T. To bi bila se vé napaka — nemsčica, ali kakor ji pravimo, nemškuta! Ne smelo bi se reči p.: kaj za ena gerda navada je to, nam.: kako gerda navada je to! Kaj so to za ene bukve = kake, ktere bukve so to? Kaj so to za eni tiči = kaki, kakovi, kakošni tiči so to? Kaj je to za eno darilo = kakovo je to darilo, ki se z eno roko daje, z drugo jemlje?

U. Kakov, *a*, *o* — se mi zdi tako nenavadno.

T. Pri nas v središču slovenstva; na vzhodnji strani, že na dolnjem Kranjskem se sim ter tje sliši, in nekda je bilo celo v navadi, k.: ov, ova, ovo (hic, haec, hoc); ovak (talīs) kakor tak, inak (alius) ovakov, takov, inakov (diversus); ovde (hic) itd.

U. Tudi ktere bukve in kake bukve — se mi zdi različno.

T. Res je kak, kakov ali kakošen (wie, wie beschaffen, qualis) bolj sploh, kteri, *a*, *o* pa bolj posebej v navadi za osebe in reči gledé na množico, iz ktere so vzete, ali na red, v kteri se štejejo, k p.: kdo (sploh) pojde z menoj? Kteri (izmed vas) pojde z menoj? itd.

XIX.

U. „Kakovo je to darilo, ki se z eno roko daje, z drugo jemlje?“ — si prej rekel; v najni knjižici pa se koj po tem bere: „Pomisli, deklica, pridruži se drugo k družemu in bode jih več“. Ali „eno k družemu“ ni prav? Zakaj pravi „drugo k družemu?“

T. Uno je bolj po nemški (eines zum andern), to pa bolj po latinski (alius alium, alius aliter, aliud alio modo itd.) Posebno Metelkovci so se poprijemali pisave: drug družega, drug drugač, drug drugod itd. V českem pa je tudi: „sejde se jedno k druhému, bude jih více“.

U. Pa se mi zdi to nekako posiljeno. — Ali slovničarji ne razložijo te reči?

T. Janežič piše §. 376: V zajedno djanje, t. j. djanje,

ki od več osebkov izhaja in od enega na drugega prehaja, da se vsacega dotika, naznanjamo v slovensčini:

a) s povračavnim zaimkom, n. pr.: Ljubite se med seboj. Met. — Ako si med seboj ne pomagamo, kdo nam pomore? Cegn. — Rodovi so med seboj blebetali in se v besedah eden od drugega daljšali. Vodn. — Počasi so se v jeziku ločili in slednji svojega sebi naredili. Vodn.

b) s pripomočjo besedi: eden drugega, eden drugemu itd. ali še boljše drug drugega, drug drugemu itd., n. pr. Pomagajte eden drugemu, kolikor vam je mogoče. — Voljno eden drugega slabosti nosite. Slomš. — Drug drugemu je srce delal. Cegn. — in

c) s ponavljanjem samostavnika, da nam kot osebek in predmet rabi, če djavnost od enega na drugega prehaja; Nemcu služi v tem primeru samostavnik in: des andern, dem andern itd. n. pr. Vrana vrani oči ne izkljuje. N. pr. — Roka roko umiva. N. pr. — Če slepec slepca vodi, oba v jamo padeta. N. pr. — Orel orla plodi, sova sovo rodi. N. pr.

U. To se časih podá, vselej pa ne.

T. Zlasti v pomenu: über, nach einander, p.: pismo za pismom pošiljati, Briefe über Briefe schicken; voz za vozom, ein Wagen nach dem andern; dan za dnevom, teden za tednom, leto za letom; od konca do kraja, od kraja do konca, od konca do konca (nam. od enega do drugega, ali od prvega do zadnjega konca); od hiše do hiše, od praga do praga itd. — Sila pa tudi v tem ni mila.

U. Tako je res bolje: Kakovo je to darilo, ki se z eno roko daje, z drugo jemlje? nam. z roko daje, z roko jemlje?

T. Ali pa: „z eno daje, z eno jemlje?“ — Kadar je govorjenje o delih kake množice, tedaj nam služijo: nekteri — nekteri ali drugi, eni — eni, eni — drugi, n. pr. Nekteri otroci so staršem v veselje, nekteri (drugi) pa v žalost. — Eni so se za Frangipana, eni pa za Krupa potegovali. — To se mi zdi lastno ali primerno slovenskemu jeziku.

S tem se vjema, kar piše Janežič §. 414: Priredno — zloženi stavki so deli ene je obsegajoče misli; stikajo je pa:

a) časi — časi, včas — včas, zdaj — zdaj (= lat. tum — tum, nemšk. bald — bald) versté izreke v času,

n. pr. Časi slast serce napaja, časi jok pelini spet. — Zdaj me trese mraz, zdaj spet vročina kuha.

b) nekaj — nekaj, nekoliko — nekoliko in tuji deloma — deloma (= lat. partim — partim, nemšk. theils — theils) versté izreke po načinu, n. p. Lama je nekoliko kozi podobna, nekoliko pa je podobna kameli. — Nekaj v blagu, nekaj v denarjih (theils in Waren, theils im Gelde) itd.

U. Pa se mnogi ogibajo pisanja: eni — eni, in raji pišejo: neki — neki.

T. Vsem tistim velja, kar piše verli učitelj v 3. l. o besedi eden (quidam) in pred imeni en, a, o: „Te besedice se pa pisatelji sedanjega časa močno ogibljejo in bolj bojé, kakor pošasti, kajti mislijo nemškovati, kedar rekó: En človek me je iskal, rajše rekó: Neki človek me je iskal (neki, adverb. etwa). Res da se moramo nemškovanja ogibovati, ali ko bi v drugih rečeh še gerje ne nemškovali, smeli bi zares biti ponosni“.

Podučno berilo za mladost.

XI.

L j u d j e.

Pred kakimi 6000 leti sta bila samo dva človeka, Adam in Eva, na zemlji; zdaj pa že šteje zemlja več ko 1100 milijonov prebivavcev. Človek je edina božja stvar, ki lahko živi na vsakem kraju na zemlji. Pervi ljudje so govorili samo en jezik; potem pa so se začeli mnogi, različni jeziki, ki jih je zdaj že do 860. Ravno tako so ljudje tudi različnih ver. Večidel ljudi spozná, veruje in moli višje bitje, enega Boga; taki so kristijani (t. j. katoličani, protestantje, greki, armenci i. t. d.), judje in mahomedanci. Potem pa so še tudi ajdje, t. j. taki, ki verujejo in molijo več bogov. Nekteri iz med ajdov časté po božje solnce, mesec, zvezde, ogenj, živali, drevesa, narejene podobe i. t. d. Taki ljudje so zelo nesrečni. Ljudje živé združeni. Naj prva družba je domača, t. j. starši otroci in rodovinci; več družb vkup je srenja; vse srenje ene ali več dežel, ki imajo enega vladarja in postave, se imenuje država. Poglavar in rednik v družini je oče, v srenji župan, v državi cesar, kralj, vojvoda, knez i. t. d. Divji ljudje ali